Tol questions la yao umra length wrka
Tol questions attempt ka
Sta lekal thek di
Khwari oka
Good

PART-II

سوال نمبر 5 :-

د خوشحال خان بابا د شاعرۍ ښکاره اړخونه د قلم خوړکي ته او سپارئ

جواب

خوشحال خان خټک:

خوشحال خان خټک یا خوشحال بابا د پښتو ادب کښې د لوړو لوړو څوارو شخصیت دے۔ خوشحال بابا شاعر هم وو، ادیب هم وو، د رباب و ستار سره مینه هم وه او لوړی دال و جنګ سره ئې دوستي هم وه۔ خوشحال بابا د پسره سره د ښکار شوقي هم وو۔ خوشحال بابا ده پښتو ژبه کے شعر و ادب کے داسې ځانګړه نښته چې خوشحال بابا کښې کارنه وئې کړے۔

د زیږیدنې نیټه:

خوشحال بابا ده نورالدین اکبر په زمانه کښې د شهباز خان کره په کال "۱۰۲۲ هجري" کښې زیږیدلے وو۔ شهباز خان دا مغلو له طرفه د ځمکو خان وو لو لو جنګیو سړی وو۔ د خوشحال بابا د تورو په سوري کښې پیدا شوا و لوئ شو۔ خودے سره سره خوشحال بابا لو لوئ ادیب، شاعر، عالم هم وو۔ ده خوشحال بابا علم زیات تر د ذاتي مطالعې، او مشاهدې نه حاصل شوے وو۔

اګر که درس وتدریس کښې سره مو ده ضرور ناست دو خو د ښکار شوق سبق ته پرې نه ښودو۔

د شاعرۍ ښکاره اړخونه:

د خوشحال خان خټک د شاعرۍ

ښکاره اړخونه څلور دي. لکه:

١. قومي یا وطني شاعري
٢. عشقیه شاعري
٣. رزمیه شاعري
٤. اخلاقي شاعري

قومي یا وطني شاعري:

د خوشحال بابا وطني او قامي شاعري د هغه ده شعر و شاعرۍ لوموهمه حصه ده۔ ده هغه ده ادب هغه برخه کښې لوخو د اپښتنو او د هغوی تاریخ دے لوبل خو ته د پښتنو د معاشرتي حالاتو بیان او تبصره ده۔ خوشحال خان بابا د اخپل قوم سره مینه محبت، حب الوطني، آزادۍ او خودارۍ به اخپل کلام کښې ظاهره کړې ده. لاندې د خوشحال بابا د قامي او وطني شاعرۍ څو ~~مثالونه~~ سوالات پیش کړے شوي.

ے تیراه میې ولېده راعلم تر سوات
پښتون میې ولېدو لوئ لوئ ذات

١

عقل و همت مې د څه وو نه لېدو
په بېرته د راغلم ناست یمه لا مات

تشریح:

په دې شعر کښې خوشحال بابا د پښتنو د نه اتفاقۍ
باره کښې خبره کړې چې مه د پښتنو د تیرا نه د ننې
تر سواته لوی لوی قامونه ولېدو. خو دې کښې مې
اتفاق و نه لېدو. پښتنه د آزادۍ نه غافله دي او اخپل
منز کښې جنګیږي او مه چې د پښتنو د حالات وکتو
نو زړه مې مات شو.

لوبل خانۍ وائي چه

ن به درست د هندوستان دولت د دوی او
پښتانه که کم همت نه وي خوشال

تشریح:

په دې شعر کښې هم خوشحال بابا په پښتون قام
باندې تنقید کړې دې. بابا وائي که د پښتنو همت
او کړي او پوره خائي شي نو د هندوستان بادشاي به
د دوی په لاس شي او د مغول به اخپل غلامان
کړي.

خوشحال بابا لوبل خانۍ هم د پښتنو په
اتفاق باندې تبصره کړې ده. بابا فرمائي چې

هره چاره د پښتون تر مغل ښه دا
اتفاق د سره نشته ډیر ارمان دے
که توفیق د اتفاق پښتانه مومي
زوړ خوشحال به دوباره شي په دا ځوان

تشریح:

خوشحال خان خټک په دے شعر کښې فرمائي چې پښتانه د مغلو د مقابلے [illegible] خلك د دے خو افسوس دا دے چې دے کښې اتفاق نشته او خواره واره پراته دي. که چرې دې را پاسیدو او یو ځائې شو نو خوشحال خان ماته ځوړ به بیان څوانه شي یعني دا هغه مات زړه به بیه روغ جوړ شي -

عشقیه شاعري:

خوشحال بابا په افضل شاعري کښې دا عشقیه شاعري مجموعه هم [illegible] شته دے - د هغه د عشقیه شاعري خوبي دا دے چې هغه د محبوب سره د عشق په اظهار کښې هم افضل خان اوچت ساتي. د هغه د عشقیه کلام څو شعرونه دي چې

چې ئې زان سره آشنا کړم
له هر چه ئې زه په شا کړم

تشریح:

خوشحال بابا ده اپیل محبوب باره کښې لیکي
چې زه [illegible] د محبوب په عشق کښې گرفتار شوم نو
ماته د خپل محبوب نه علاوه بل څوک نه ښکاري دو -
زما د محبوب حسن د [illegible] زیبات دی چې د هغې مخې نه
بل هر څه کم تر دی -

لوبل ځائې بابا د محبوب سره د عشق اظهار داسې کوي -

زلفې چې دال کښې لو بار لره کنه
لورېبه چې تیرې شي لو غوزار لره کنه
ملاله زانه دائي چې په خلقو نظر مکړه
سترګه چې بیدار دي لو دیدار لره کنه

تشریح:

په دے شعر کښې خوشحال بابا د محبوب د حسن
په تعاریف کښې وائي چې زما محبوب کلے زلفے کولو
کښې لو خپل ذان خپل عاشق ده پاره تیار کړي لو مه د
خپل محبوب د پدار نه مه [illegible] معنع اکاوئي - زکه چې
زما محبوب خو زما د پاره زان تیار کړے د [illegible] خدائه
چې خلق لوره د ځنګ د پاره تیارئي د هغه سے زما
محبوب زما د پاره زان تیار کړے چې زه د هغې
دپاره وکړم -

رزمیه شاعري:

ځنګه چې خوشحال بابا خټک کلام کښې د عشق، مینې او وطني شاعري برخه ده. دغه سې خوشحال بابا د جنګ، توري حال ذکر هم کړی شته۔ چونکه خوشحال بابا په ټکي خالو وه او توري به سوري کښې پیدا شوي وه. او لوی شوي لو دغه رنګ هغه د خپل کلام برخه هم جوړه کړې وه. خوشحال بابا فرمائي۔

له ټوداسه ئې ما ځنه په کلاړ نه دي
چه چې مه سره سر واحلي په ټنګ دے

تشریح:

په دے شعر کښې خوشحال بابا د خپلې بهادرۍ خبره کړي۔ خوشحال بابا وائي چه چې زړه او سه بوري چه سوه جنګ کړے د هغه به واپس او بېرته نه دي زمه سره جنګیدو نه پس هغه ورک شوي دي او د هغې طاقت ختم شوي دے۔

یو ځل خاني بابا فرمائي:

پښتانه که یو ځل فکر کړي نه پوهه دي
به له توري خلاصي نشته په یو کار

تشریح:

په دې شعر کښې خوشحال بابا هغه پښتنو تنقید

هم کړې او جنګ کولو بلکه هم ورکړې ده ـ خوشحال بابا پښتون
قوم ته وائي چې که تاسو د سوچ لرې چې بغیر د جنګ
به خپل حق حاصل کړې لو تاسو نا پوهېږئ زکه چې بغیر
د جنګ نه څه نه حاصل کېږي

اخلاقي شاعري:

د خوشحال بابا اخلاقي شاعري یا ډیره
جامع شاعري ده ـ اخلاقي شاعري کښې خوشحال
بابا ده اخلاقیاتو په هر اړخ خیال کړې دے ـ
ده خوشحال په اخلاقي شاعري ایلکي شوی خو شعر دهغه
دی:

ـــ چې دروغ ترخولې وباسي خله خوله ده
چې رښتیا ترخولې وباسي خوله هغه

تشریح:

په دے شعر کښې خوشحال بابا په اخلاقیاتو خبره کړه
چې کم سړي دروغ وائي هغه باندې څوک اعتبار نه کوئي
خوشحال بابا وائي چې کم خلقو دروغ ویلو عادت دئي لو
ده هغه په رښتیا وایلو هم څوک بیا یقین نه کوي ـ یعني
خوشحال بابا د دروغ وایلو نه منع او د رښتیا وایلو ترغیب
ورکړي دے ـ

پوهل خاني که خوشحال بابا اصیل اظهار به ده سے

الفاظو کښې کړے چې:

- چې شکر نه کړي کم الله نعمت کړي
چې صبر نه کړي کم الله همت کړي

تشریح:

په دے شعر کښې خوشحال بابا د اخلاقو یو بل اړخ پاڼۍ نظر اچولې دے چې کم خلق شکر نه اداسي لو الله تعالی هغه د خپل نعمت نه محروم کښې. د هغه رنګه چې کم خلق په مصیبتو صبر نه کوي نو هغه کښې د حالاتو برداشت کولو همت نه وي.

یو بل ځائې د صبر تلقین په داسي الفاظو کښې کړے:

- له کوشش که یه اخلاص زه ئې زامن یم
که کامران به خپل مرادن شي سړے

تشریح:

په دے شعر کښې خوشحال بابا د صبر کولو او ښه اخلاص وینه کښې چې که انسان هر کار د ه پاره په صبر او اخلاص سره کوشش کوئي نو زا اے زمراری اخلم چې هغه کس به خامخه کامیاب کیږي.

خلاصه:

خوشحال بابا د پښتون قوم یو لوی خزانه ده
خوشحال بابا د خپل فکري سوچ د پښتون قام پالنه
کړی او خپل شعر و ادب په زړنګ ائي د خپل قام سره

خپله مینه، حب الوطني او د هغې اصلاح کړې ده او همیشه د پښتنو په اتفاق باندې زور کړې.

سوال نمبر 3

حمزه بابا د شاعرۍ جامع جائزه واخلئ

جواب:

حمزه خان بابا:

امیر حمزه خان شنواری د ملک میرباز خان کره د لواړګي په مقام د دسمبر په میاشت کال ۱۹۰۷ عیسوی کښې زیږیدلی وو. تعلیم ئې نیمګړی پرېښی وو.

ژوند او شاعري:

حمزه بابا د ه پنځم جماعت نه شعر و شاعري شروع کړې وه. اول کښې به ئې د اردو ژبه کښې شاعري کوله خو په کال ۱۹۳۰ کښې د خپل پلار د مرګ نه پس سید عبدالستار شاه چشتي لاس نیوه او کړه او د هغه په وینا ئې د پښتو ژبه شاعري شروع کړه. حمزه بابا د شاعرۍ سره سره پښتو ادب کښې هم ډیر کار وکو. حمزه بابا یو ډیر لوی شاعر، افسانه نګار، ډرامه نګار، نقاد ناول لویس عالم او صوفي وو. هغه شاعر سبنی هغه ټول شمیر اصناف چېړلي. په نثر لو کښې خاصه کار په غزل ګوئي کښې دی چې د کوم په وجه هغه ته بابای غزل هم وائي

تصنيفات:

حمزه بابا د ډېرو تصنيفاتو مصنف دے چې
څه د نثر دي او څه د شاعرۍ. په شاعرۍ کښې ئې
غزونې ئې دوه مېنې شعري تصنيف دے له دې
نه علاوه:

يون
ډيوه
سپرلي په آئينه کښې
د زړه آواز
پرېوونې. د هغه شاعرۍ مجموعه ده.

د شاعرۍ اړخونه:

د غزل بابا د شاعرۍ ښکاره اړخونه
درې دي لکه

1. صوفيانه شاعري
2. په شاعرۍ کښې پښتون ولي
3. عشقيه شاعري

صوفيانه شاعري:

حمزه بابا د تصوف کښې د وحدت الوجود
قائل وو. د حمزه بابا فلسفه د تصوف فلسفه ده او د مايوسۍ
فلسفه نه ده. د هغه تصوف د يو مسلمان او د يو پښتون

تصوف دے. حمزه بابا د وحدت الوجود اظهار په دې
غزل کوي:

په او بارګه مخامخ کړې څه حاصل دے
ائینه به ائینې ته مقابل کړه

تشریح:

په دې شعر کښې غزل بابا د عقیده وحدت الوجود اظهار کوي - حمزه بابا وائي چې ما له زړه پارته مخامخ کړې يعنې ما چې الله تعالٰى ته ځان مخامخ کښې لو داسې ده چې لکه زه په آئينه کښې ګورم - حمزه بابا د قدرت په هر نظاره کښې ورته الله تعالٰى ښکاري ټولو دے چې هغه ته زان کښې هم د الله تعالٰى د ذات ښکار ښکاري -

ماته ني هر شے لکه د زړه ښکاري
ثاته د جهان زاهره څه ښکاري

تشریح:

په دے شعر کښې شاعر فرمائي چې ماته خوده جهان لکه ده آئینه په شکل صافه ښکاري. شاعر وائي چې ځکه د انسان په زړه کښې د الله تعالٰى مینه راشي نو د هغه زړه هر څه نه صفا پاک شي او بیا هغه ته د دنیا او د دے هر څه هم پاک ښکي -

لنډ ټولنې کښې حمزه بابا د تصوف د شاعرۍ اظهار په داسې الفاظو کښې کړے دے؟

ـــ راشه که ځان وینې اشنا د حمزه اوبینه
اوس دې پورته کړه حجاب چې زه حمزه اوبینه

تشریح:

په دې شعر کښې حمزه بابا د عقیده وحدت الوجود زیات زورداره اظهار کړے دے. حمزه بابا وائي چې د الله تعالیٰ ذات په دې دنیا کښې هر ځائي دے ده دے دنیا هر څه موږ ته د الله د ذات ګواهي ورکوي او په دے هر څه کښې الله تعالیٰ داخیل بنده سره د محبت ~~نښې~~ نښې هم دي

حمزه بابا شاعرئ کښې پښتون ولي:

حمزه بابا ځکه چې په تصوف کښې د کمال درجې شاعري کړې ده هغه سے حمزه بابا پښتون قام او پښتو لي ستائنه کړے ده. حمزه بابا لوې پښتون دوست او په پښتو مئین شاعر دے. حمزه بابا فرمائي:

ـــ څه کوز ورته لیمه کړه زما سره ښېنیده
شاید چې په الفت کښې هم افغان پاتې کیدم

تشریح:

حمزه بابا په دے شعر کښې په عشق کښې هم پښتون ولي ظاهره کړي دے. په عشق کښې ځکه خنګه محبوب مینه کښې سره ټیټول د عاشق د پاره غلط خبره ده ده هغه سے د لیر شاعرانو هم په خپل شاعري کښې د سر ټیټولو ذکر

کړي دے خو حمزه بابا وائي چې زه پښتون یم او زم
سر محبوب مخې نه هم زه نه شېږوم -

لوبل ځائي غزل بابا پښتون دلې باره کښې
اظهار په دے ډول کښې

ے وائي اعتبار چې د دوزخ ژبه ده
زۀ به جنت ته د پښتو سره ځم

تشريح :

خلک چې ژبه خلق وائي پښتون کافر دي او دوزخ
ته ځي لو حمزه د هغې جواب په دے شعر سره کوئي
چې که د هر چا د خيال د چې پښتون کافر دي
خو زۀ ځي ځو نکه به جنت هم د پښتو سره ځو

لوبل شعر کښې غزل بابا وائي

ے ما حمزه له پښتو بې باره خادنړه
به سبا غلې پيمانه کښې د افغان را

تشريح:

حمزه فرمائي چې اے افرايا ملله پښتو بې شراب
د افغان به کاسه کښې را که يعنې هغه پښتو لو لې
جزبه د دمره ډيره واچې وائي چې خدايا مات اسلام
تعليمات به پښتو کښې را که يعنې هغه د اسلام زړکو لو ډيره
پښتون طبيعت ډير مناسب کښې -

ے دا امید هم د پښتون اشنا نه ږدو
چې میلمه ئې له حجرې تلې خفه دے

تشریح:

په دے شعر کښې حمزه بابا د پښتون قام د عزت د ننګ، د پښتونولۍ، د هغه د انفرادي او اجتماعي ژوند مرکز ته اشاره کړې ده حمزه بابا وائي پښتانه ډیر میلمه دوست خلق دي او د خپل میلمه ډیر عزت کوي. دوائي زه دا یقین لرګي چې مات څوک ادي چې لو پښتون زړه میلمستیا نه ده کړے یعنې خپل حجره کښې ئے زما قدر نه دے کړے. ځکه چې پښتانه په خپله حجره کښې د خپل دښمن قدر هم کوي.

عشقیه شاعري -

حمزه بابا اخپل عشقیه شاعرۍ لو خاص حیثیت لري. حمزه بابا عشقیه شاعري کښې زړو موضوعاتو له نوې رنګ ورکړې دي - د هغه عشقیه شاعرۍ کښې جرئت او روایت څنګ په څنګ دي. او پښتو ژبه لا چې دي شاعري کم، څکول، ~~بعدلی~~ ورکړې ده هغه مثال نه میلاویږي - د غزل بابا د عشقیه شاعرۍ څه شعرونه دي چې:

ے شوکیږي د خپل زلفون د باسه خوندکه
خوده خوب د باره سته زلفون پګار دے

تشریح:

په دې شعر کښې حمزه بابا د خپل محبوب سره
مخاطب دے چې ستا په یاد کښې مې ټولې شپې شوګیر
کړې دي ما به په خپل زنګون سر کیښودو او ستا سنور
یادونه به مې کول. خو اوس چې ته راسره یې لو اوس
به زه ستا په زنګون سره قیدام او یو خوندور خوب
به کوم. زما د خوب به ستا د زنګنه په وجه ډیر خاسته
دي.

بل ځائې کښې حمزه بابا په دې ډول خبره کړې:

اے یاره چې اسمان ته دې پانځکوري
سترګې دې زما په مخ کښې څه ګوري
غل ده محبت غلطۍ دے نه شي
څوک چې په محفل کښې څه نه ګوري

تشریح:

دهغه شعر کښې حمزه بابا په محفل کښې ناست
د خپل محبوب سره د سترګو د جنګ خبره کښې. غزل
بابا وائي چې ته هلته په محفل کښې ناسته یې او زما مخ ته
یې ګوري او ته نظر دے خپل بدل کړه زړه چې په محفل
کښې ناست د لوړ خلق به خبر شي زموږ د سترګو په جنګ
ژړا چې په محفل کښې د محبت کوشې بازي د لتول
محفل نظر دي.

د ناول عناصر:

د ناول اجزا/عناصر دلته بیني دي د کوم په دې چې لو بنه ناول ~~جوړولکي~~ جوړه يکي:

1. پلاټ
2. قصه
3. کردارونه
4. ماحول
5. جذبات نګاري
6. کردار نګاري
7. بیان
8. مکالمه

پلاټ:

پلاټ د ناول هغه لوکه اهم برخه ده - دې کښې د ناول هغه لي قيصې رازي - په ناول ده ډيرو قيصو نه جوړه وي. د دغو قيصو چې په خاص ترتيب جوړه شي دهغې ته ناول پلاټ ووايي. دهغه قيصې په ناول کښې داسې ترتيب سره بکاروي چې ناول ته ښکلا ورکوي او لوستونکي له مزه.

په پلاټ کښې ډېرې قيصې وي دې قيصې قيصو خپل کښې ربط هم بکاري وي چې تيره قيصه د راتلونکي قيصې سره داسې جوړ کښې بنه وي چې راتلونکي

قیصې د تېر شوي قیصې نتیجه لګي .

کردار نګاري:

کردار نګاري په ناول کښې موجود کردار لو ته ویلي شي کوم چې په ناول کښې عمل پیښ شوي وي یا ده هغه په ذریعه قیصه لیکل شوي دي . کردارونه دوه قسم وي

١) جامد کردار:

هغه کردار چې پوره ناول کښې یو شان وي یعني په خپل ځائي ولاړ وي ده زیاتر مزاحیه وي .

٢) ارتقائي کردار:

هغه کردارونه چې په ناول کښې ظاهریږي کردار کښې دي او هغه تبدیلي راځي څنګه چې قیصه مخته روانه دي

مکالمه:

په ناول کښې چې کردارو خپل کښې څه خبرې کیږي هغه ته مکالمه وايي . ناول په پلاټ نه بس بلکه په مکالمه راځي . د مکالمه اکثر لنډې بکار دي ځکه چې لوی مکالمه زیاده لټ لوستنکي نښته وي . ده مکالمه د قیصې سره د کردار مطابق هم بکار دي .

ماحول:

ماحول مطلب په ناول کښې د سیمې منظر کشي کول چې لوستونکي له مزاج پیدا کړي. کله چې لوستونکي د ناول نه تنګ شي لو دهغه ذهن تازه کولو دپاره لیکونکی داسې منظر کشي وکړي چې دهغه ذهن دوباره تازه شي او هغه له تېره دهغه قیصه ویل شروع کړی.

قیصه:

د ناول کښې چې د سر نه ونسي تر اخیره پورې چې څه بیان کیږي هغې ته قیصه وائي د قیصې ۳ برخې وي

۱ شروع
۲ مینځ
۳ خاتمه

د لیکونکي مهارت په قیصې کښې د دې درې برخو ته ښکاریږي چې هغه دپو قیصه شروع څنګه کړي په مینځ کښې څه نیکل کړی او خاتمه تر حقیقت مطابق کړې که نه.

جذبات نګاری.

په ناول کښې چې کم قیصه روانه وي

چې جزبات هم د هغې مناسب وئي ځکه چې په لو
مرک کښې د انسان جزبات بدل وئي، په خادکه
کښې بدل وئي د دغه سے په ناول کښې هم د موقع مناسب
جزبات پکار وئي.

پښتو ادب کښې د ناول ارتقاء:

1. پښتو ژبه کښې د ناول
ارتقاء په کال "۱۹۱۲" کښې د راحت زاخیلي د
ناول "نتيجه عشق" نه شوې وه.
2. د راحت صیب نه پس ناول ډيري موده نه وو
بیا په کال ۱۹۳۹ کښې "نور محمد تره کي" په افغانستان
کښې لومړۍ ناول د "بې تربیته زوي" په نامه اولیکو
3. په کال